

دهنامه
یا
منطق العشاق

اثری از
اوحدی مراغه‌ای
شماره ۱۰۰ قرن هفتم هجری قمری

سرشناسه : اوحدی، رکن‌الدین، ۶۷-۷۳۸ ق.
 عنوان و نام پدیدآور : ده نامه یا منطق‌العشاق / اوحدی، رکن‌الدین.
 مشخصات نشر : تهران : آماره، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری : ۵۵ ص.
 شابک : ۹۷۸ - ۶۰۰ - ۷۴۴۶ - ۱۴ - ۰
 وضعیت فهرست نویسی : فیفا
 موضوع : شعر فارسی — قرن ۸ ق.
 موضوع : Persian poetry -- 8th century
 رده بندی کنگره : PIR۵۳۸۴ / ۸ م ۱۳۹۵
 رده بندی دیویی : ۸۱ / ۳۲
 شماره کتابشناسی ملی : ۴۵۲۲۸۳۷

عنوان: کتاب: نامه یا منطق العشاق

شاعر: ابوالحسن علی مراغی، رکن الدین، ۶۷۰-۷۳۸ق

شابک: ۰-۰-۰-۷۱۶۶-۶۰۰-۹۷۸

چاپ اول: ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

© تمامی حقوق چاپ و نشر برای نشر آماره محفوظ است

تلفن مرکز نشر و پخش: تهران، ۱۲۷۰۰۰۱۴۶

نمایندگی فروش: تهران خیابان انقلاب روبروی دانشگاه تهران بین دانشگاه و فخر رازی پلاک

۱۲۱۲، کتابفروشی انتشارات گوتنبرگ تلفن ۶۶۴۱۳۷۸-۰۲۱

www.nashreamareh.ir

nashreamareh@gmail.com

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

سخن‌ناشر

اوحدالدین اوحدی مراغه‌ای، فرزند حسین اصفهانی، از سخنوران و عارفان سدهٔ ۸ق. تولد او در پیرامون یکی از ابیات مثنوی جام جم، حدود سال ۶۷۳ق و وفات او را ۱۵ رمانان ۷۳۸ تخمین زده‌اند (نفیسی، ۴۹). دربارهٔ اصل و زادگاه اوحدی، دو نظر متفاوت برآز آمده است: بسیاری اصل او را از مراغه دانسته‌اند و گفته‌اند که بیشتر عمر خود را در اصفهان گذرانده است (اوحدی بلیانی، ۹۸؛ انصاری، ۸)؛ اما نفیسی (ص ۵۰) با استناد به برخی از سروده‌های اوحدی، زادگاهش را اصفهان دانسته که بعدها مقیم مراغه شده است. او مدتها در آذربایجان به غربت می‌زیست (نک: اوحدی مراغه‌ای، ۶۷) تا سرانجام پیش از ۷۰۶ق/۱۳۰۶م، مقیم مراغه پایتخت ایلخانان [که در آن زمان در مراکز مهم علم، فرهنگ و هنر آذربایجان بود] شد (نفیسی، ۵۶) و از آنجا در زمان ارسعبدخان به تبریز رفت و سلطان و وزیرش غیاث‌الدین محمد بن خواجه رشیدالدین فضل‌الله او را اکرام کردند (اوحدی بلیانی، همانجا). اوحدی حداقل در سالهای ۷۳۳-۷۳۲ق/۱۳۳۲-۱۳۳۳م، در این شهر اقامت داشت (نفیسی، ۵۸)، ولی در پایان عمر به مراغه بازگشت و در همین شهر درگذشت و همانجا به خاک سپرده شد (خواندمیر، ۲۲۱/۳). مقبرهٔ وی اکنون در مراغه باقی است (مروارید،

۴۲۰؛ شوشتری، ۲/۱۲۳؛) در حالی که دولتشاه وفات او را در ۶۹۷ق/۱۲۹۸م و در اصفهان دانسته، و افزوده است که مزار وی نزد مردم این شهر محترم است (ص ۱۵۹).

اوحدی را با صفاتی چون عارف و موحد، ستوده‌اند (همو، ۱۵۷).

[اوحدی دوران کودکی و جوانی خود را در شهر مراغه بسر برده و تحصیلات مقدماتی خویش را نیز همان جا فرا گرفته و سپس از زادگاه خویش بیرون آمد و به سیاحت پرداخته است و بنا به گفته‌ی خودش از مکتب روزگار تجربه‌های فراوان آموخته و از معلم زمانه درس و آداب زندگی آموخته است: سالها چون فلک به سرگشتم / تا نلک وار دیده ور گشتم.] از جمله شهرهایی که وی در دیوانش بدانها اشاره دارد، این است: بصره، بغداد، دمشق، سلطانیه، کربلا، کوفه، نجف، قم و همدان.

از چگونگی دانش‌اندوزی او اطلاعی در دست نیست. او را شاگرد اوحالدین کرمانی (وفات ۶۳۴ق) دانسته‌اند که در همان دست ارادت به وی داده، و تخلص خود را نیز از نام وی برگرفته است (اوحدی بلیانی، همانجا). هرچند این قول با توجه به سال مرگ اوحالدین کرمانی بی‌پایه می‌نماید درباره‌ی مذهب اوحدی مطلبی به صراحت بیان نشده است، ولی در دیوان او اشاراتی هست که از اعتقاد وی به تشیع حکایت می‌کند. از جمله: چندین بار از امام علی (ع) (ص ۳۶، ۵۵۶، ۵۶۳، ۵۸۴، ۶۷۲)، امام حسین (ع) (ص ۴-۶)، امام رضا (ع) (ص ۴۸۹) و حضرت مهدی (ع) (ص ۴۹۳)، یاد کرده است؛ اما نفیسی (ص ۵۹-۶۰) با استناد به اشارات شاعر به خلفای راشدین و «چهار یاره» و یا «یار غار» خواندن آنها (ص ۳۵۲، ۴۸۸، ۵۵۹، ۶۰۱) و نیز اشاره‌ی او به شافعی (ص ۵۷۰)، چنین استدلال می‌کند

که مردم خراسان، عراق و آذربایجان در سده ۸ق، بیشتر شافعی بوده‌اند و اهل این مذهب نسبت به سایر مذاهب اهل تسنن، علاقه خاصی به اهل بیت دارند و لذا اوحدی می‌تواند شافعی باشد. آثار: سروده‌های اوحدی از همان آغاز، مورد توجه بوده، و در آثار دیگران نقل شده است (حمدالله، ۸۱۶؛ نفیسی، ۶۰-۶۱) و شمار آنها، ۱۴۰۷۲۹ بیت می‌رسد (همو، ۶۰).

۱. دیوان، شامل قصاید، غزلیات، ترکیات، ترجیعات و رباعیات است (همانجا). علاوه بر این اثر را مشهور دانسته (ص ۳۲۷-۳۲۸)، و جامی آن را در غایت اطاف و مذویت گفته که به ویژه ترجیعاتش دارای حقایق و معارف است (ص ۶۰). در سروده‌های اوحدی به غزلهای او عنایت بیشتری شده است؛ چنانکه در آثار خود اوحدی، برخی آنها را استقبال کرده‌اند (نفیسی، همانجا)، و یا برخی از کلام به لحاظ مشابهت مضامین بعضی از غزلهای با بهترین غزلهای حافظ، به اشتباه اندوده، و غزلهای اوحدی را در نسخه‌های دست‌نویس دیوان حافظ وارد ساخته‌اند (اخوان، ۱۳۷؛ بیگدلی، ۱۶۶؛ مسرور، ۱۳۰-۱۲۹).

۲. جام جم، از مثنویهای اوحدی است که سرین آن را در ۷۳۳ق/۱۳۳۳م، پس از یک سال در تبریز به پایان برد. به نام خواجه غیاث‌الدین محمد پسر خواجه رشیدالدین فضل‌الله کرد (اوحدی، ۴۹۹-۵۰۰؛ نفیسی، ۵۷؛ مسرور، ۱۳۲). این مثنوی، بر وزن و اسلوب حلیه سنایی سروده شده است (جامی، همانجا؛ اوحدی بلیانی، ۹۸) و از همان ابتدا، با اقبال مردم روبه‌رو بود و از آن نسخه‌های متعدد تهیه می‌شد (دولتشاه، ۱۵۹).

۳. منطق العشاق، یا ده نامه، محبت‌نامه. این مثنوی از مجموعه آثار اوست.

که به همین نامها در سده‌های ۷-۱۰ ق سروده شده است و شامل نامه‌هایی عاشقانه بود که میان عاشق و معشوق مبادله می‌شد (برهان، ۱۴۰؛ عیوضی، ۵۲۵-۵۲۶). اوحدی این اثر را در ۷۰۶ ق / ۱۳۰۶ م، به نام وجیه‌الدین یوسف بن حسن، نوهٔ واحد نصیرالدین طوسی در مراغه به پایان رساند (اوحدی، مراغه‌ای، ۴۵۵-۴۵۶؛ نیسی، ۵۶).

از آثار اوحدی دست‌نویسهای بسیاری باقی مانده است. این آثار دارای چاپهای مختلف متنوعی است (نک: همو، ۶۵). آخرین چاپ کلیات وی به کوشش سید نیسی در ۱۳۴۰ ش در تهران صورت گرفت. (برگرفته از: دایره‌المعارف بزرگ اسلامی جلد ۱۰ مقاله ۴۱۰۰ و جلد ۱۷ مقاله ۶۳۶۹).

امید است چاپ اول این کتاب مرید استفاده اهل فضل و ادب قرار گیرد. در چاپ‌های بعدی این اثر تلاش می‌شود ایرادات، اشکالات بخصوص اشکالات حروف نگاری برطرف شود. یکی از تغییراتی که بر این چاپ بعدی مورد نظر است اعراب‌گذاری کامل، شرح لغات و برخی از ابیات شریحه است. از تمام افرادی که دستی بر ادب و ادبیات دارند یاری می‌طلبیم. در پایان این پی بردن به موقعیت تاریخی و عقبه‌ی ادبی اوحدی مراغه‌ای تاریخ ولادت و وفات برخی از ناموران ادبیات فارسی زبان ذکر می‌شود: